

מאוצרות הפרשה

וילונו על משה ועל אהרן (יד, ב)

פעם בא לפני הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל אברך אחד ששפך לפניו מרי לבו, וכך אמר: "שכני ואני, שנינו אבות לילדים, אני אברך ויודע ספר, וכמוכן חונכתי את בני תורה, אך לא שפר עלי חלקי, ולא זכיתי שבני ימשיכו באהלה של תורה, ואילו שכני, איש פשוט תם וישר, אך בניו יצאו גדולי תורה, במה נגרע חלקי?!". סיים בקול כאוב. כפי הנראה הכירו הרב מקרוב, ולכן השיבו: "אתה מחזיק עצמך ללמודן ומבין בגדולי תורה, ומפעם לפעם היית נוהג להעביר את שבט ביקורתך, ולחלק ציונים לתלמיד חכם זה או אחר. הילדים שמעו והפנימו. לכשגדלו, ועשו את חשבון נפשם, אמרו לעצמם: הלא גם בתלמידי חכמים יש דופי, כפי שאומר אבינו. כך קל היה להם לעבור לדרך אחרת, שיש בה גם מפתוי העולם הזה. לא כן שכנך, אמנם איש פשוט תם וישר הוא, אך כל פגישה עם תלמיד חכם, הסבה לו עונג עצום, ובכל פעם שהיה שב לביתו אחר פגישה כזו, היה שר ורוקד: "היום זיכני השם יתברך לפגוש תלמיד חכם פלוני, איש נעלה ורם מעלה, מי יתן בני ותהיו גם אתם כמוהו". ראו הילדים כי מושג לב אביהם הוא התלמיד חכם, ראו את המושג "תלמיד חכם" כפי שהוא באמת, מיקדו את שאיפתם לגדול בתורה, ומה הפלא כי אכן גדלו כך?! לו היית גם אתה כשכנך מייקר ומשבח בדבריך תלמידי חכמים, משרה בביתך אוירה לוהטת של אהבת תורה ולומדיה, אזי לבטח היית זוכה גם אתה!".

ויעפילו לעלות אל ראש ההר וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה (יד, מד) בספר "שער בת רבים" שואל, מדוע מציינת התורה שהארון ומשה לא משו? ומתריך, לכאורה קשה, איך עלו לראש ההר, והרי ענני הכבוד היו מיישרים את הדרך לפנייהם וכל ההרים היו למישור, וא"כ מהיכן צץ פתאום הר? לכן תירץ הפסוק "וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה". (מדשן ביתך)

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם (טו, לח) מעשה בבן ישיבה שבא לפני הגאון בעל הקהילות יעקב זצ"ל, ושאל האם יוכל לעסוק ברישום תלמידים לחינוך תורני, שיש בזה משום הצלת נפשות. ענה הקה"י "שב ותלמד!" "מיהר להבהיר: "לא התכוונתי בתקופת הלימודים. שאלתי על ימי 'בין הזמנים'! ענה הסטייפלער: "בבין הזמנים, אפשר... הודה וביקש לצאת, קרא לו הקה"י שישוב. חזר, ורבינו נטל בידיו הקדושות את הציצית שבגדו, והראה לו. הצביע על אחד החוטים, ואמר: "רואה אתה, חוט זה הוא 'השמש'. הוא היוצר את החוליות, והופך את החוטים לחפצא של מצוה! בתחילה, הוא היה הארוך מכולם. אך מה אירע, הוא הסתובב סביבם ליכותם. הסתובב והסתובב, וככל שהסתובב הלך והתקצר, עד שנהיה קצר כמותם"... ופטרנו לשלום... (הגש"פ קהילות יעקב)

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת... וראיתם אתו זכרתם את כל מצות ה' (טו, לח-לט)

שנינו בגמרא בחולין (פט.): "רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין? מפני שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לאבן ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד".

הכה נודה: אנו, במיעוט הבנתנו ובדרגתו הפשוטה, מתקשים להבין איך בדיוק התבוננות בחוטי התכלת מסוגלת להזכיר את כסא הכבוד, ועל ידי כך לגרום לנו לזכור את כל מצוות ה'.

מסופר, כי הגה"צ רבי אליהו לופיאן, בעל "לב אליהו" נשאל פעם שאלה זו, והוא השיב באוזני השואל: הלא נפסק להלכה (אבן העזר כא, א) שאסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה, שמא יבוא להרהר בה. האם אתה מבין הלכה זו? בהחלט, השיב השואל, את ההלכה הזו אני אכן מבין. ואילו אני, אמר ר' אליהו, דוקא את ההלכה הזו אינני מבין, ואילו את ענייניו של התכלת שמסוגלת להזכיר את כסא הכבוד – אני מבין... מה כוונת הדברים? שמעתי פעם מהגאון רבי משה חדש זצ"ל, ראש ישיבות "אור אלחנן", שביאר את הענין על פי משלו של המגיד מדובנא (פרשת שלח): כפרי אחד הזדמן פעם לביתו של גביר עשיר בעיר הגדולה. הזמינו העשיר להתארח אצלו בסעודתו. והנה, הבחין העני בתופעה מעניינת: בכל פעם שהעשיר רצה לאכול, הוא צלצל בפעמון – ותיכף ומיד הגיעה משרתת והגישה לפניו אוכל כאוות נפשו. למחרת, בטרם שב לכפרו, הלך הכפרי ורכש לו בעיר פעמון דומה. נסע לביתו, התיישב ליד השולחן, והחל לצלצל בפעמון בעוז. לאכזבתו הגדולה, שום משרתת לא הופיעה בידיים עמוסות קערות מאכלים מהבילים. הוא נסע לחנות וטען כי הפעמון שנמכר לו – מקולקל ואינו ממלא יעודו... בסופו של דבר הוא הבין: אצל העשיר, האוכל היה מונח במטבח, וצלצול הפעמון רק סימן למשרתת כי בעל הבית מעוניין לאכול עתה. במטבחו של הכפרי לא היה אוכל ולא משרתת, ולא פלא שצליל הפעמון נשאר כקול קורא במדבר...

ואף בעניינינו: מי שיש באמתחתו מאגר של יראת שמיים, זוכר הוא את בוראו ואת הדר גאונו ושגב גדלותו, הרי בראותו את התכלת – מיד נזכר הוא בכסא הכבוד. אבל מי שאין בו אוצר של יראת שמים, גם אלף חוטי התכלת לא יהיו מסוגלים להזכיר לו מאומה. ולהיפך בבגדי צבעונים: אדם שבלבו תאוות, ראיית הבגדים עלולה למושך אותו לחטא, אך מי שליבו טהור ונקי מתאוות, הבגדים לא יפעלו בו מאומה. כך נבין איך המרגלים, ש"כולם אנשים" – לשון חשיבות, הוציאו את דיבת הארץ רעה, שכן ארץ ישראל היא הטובה מכל הארצות – לשומר מצוות, אך היא רעה מכל הארצות עבור אלו שאינם שומרים מצוות. והנה, המרגלים היו נוגעים בדבר, כי אילו נכנסו לא"י היו מועברים מנשיאותם, ומתוך שהיו נגועים בליבם – ראו בעיניהם את הרע שבארץ ישראל.

לאור זאת נבין את סדר הפסוק: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", שרש"י מפרש: הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות: העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות. ולכאורה, אם כן, צריך היה לומר "אחרי עיניכם ואחרי לבבכם", שהרי קודם העין רואה ואח"כ הלב חומד? אלא, מכאן למדנו שהעין רואה לפי הלב: כשהלב טהור – העין רואה תכלת וזוכרת בכסא הכבוד, וכשאין הלב טהור – העין רואה אפשרויות לחטא, חלילה.

על כן אנו מתפללים "וטהר לבנו לעבדך באמת", כי כשהלב יהיה טהור – גם העין תראה דברים טובים, ולא להיפך. הכל תלוי בטהרת הלב.

(ושלל לא יחסר)

התייחסות הסביבה לאדם – כהתייחסותו לעצמו

וְשֵׁם רְאִינוּ אֶת הַנְּפִלִים בְּנֵי עֶנֶק מִן הַנְּפִלִים וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְעֵינֵיהֶם (י"ג, ל"ג)

לכאורה עלינו להבין: הא ניחא מה שנתפסו המרגלים בעיני עצמם כחגבים, ברור מנין ידעו זאת, הלא זו היתה תחושתם האישית. אולם מנין הם הסיקו כי כך הם נראו אף בעיני יושבי הארץ? הלא באופן טבעי, לא נראה שהיתה להם כל דרך להתוודע למחשבותיהם של יושבי הארץ. את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

הגאון רבי רפאל הכהן, בעל מחבר ספר 'נורת יקותיאל', היה עני מאוד. באחד הימים קיבל מכתב רשמי מאת קהילת 'אה"ו', קהילה אשר איחדה את שלש הקהילות הנכבדות אלטונה, המבורג ונדבסק. במכתב כתבו כמה מנכבדי הקהילה כי רבם נפטר לבית עולמו, והציעו לרבי רפאל להציג את מועמדותו לתפקיד הרם.

מדובר היה במשרה רבנית הכרוכה ביוקרה ובכבוד רב, וקבלת ההצעה עשויה היתה לפתור את בעיות הפרנסה של רבי רפאל. בני ביתו, מטבע הדברים, ביקשווהו להיענות להצעה, אולם הוא ביקש ארכה עד למתן התשובה. באותם ימים פשתה בגרמניה ה'השכלה' וה'רפורמה', והוא ביקש לנסוע תחילה אל הקהילה המדוברת ולתהות על טיבם של אנשיה.

בהגיעו אל העיר קידמו את פניו כמה מראשי הקהל. הללו הסבירו לו פנים, אולם הבהירו כי אם ברצונו להתמנות לרב בעירם – עליו לפנות תחילה אל ה'רב מנדלסון', המתגורר בברלין, ולקבל ממנו מכתב המלצה. מכתב המלצה כזה, כך הבהירו, יסלול את דרכו לקבלת המשרה.

רבי רפאל לא הכיר את מנדלסון, שנמנה על ראשי ה'משכילים' הכופרים. הוא היה משוכנע כי מדובר ברב בעל שיעור קומה, תלמיד חכם המקובל על ראשי הקהילה בהמבורג. לפיכך יצא לדרכו לברלין.

משהגיע אל ביתו של מנדלסון התקבל על ידי המשרת, והלה הובילו לחדרו של בעל הבית. שם מצא רבי רפאל את מנדלסון כשהוא יושב והוגה בספר תנ"ך כשראשו גלוי...

בראותו זאת נתקף רבי רפאל בזעזוע עמוק. הוא הבין היטב מה טיבו של העומד לפניו, ונחרד מעזות המצח של יהודי פורק עול, המסוגל לשבת ולהגות בתנ"ך הקדוש כשראשו גלוי. לפיכך, לאחר שביכרו מנדלסון לשלום, השיב לו מיד בעזות של קדושה: "אין שלום אמר השם לרשעים! ריבונו של עולם... איך עשו לי דבר כזה? לשלוח אותי לאפיקורס שכמותך כדי לקבל המלצה? אינני רוצה כל המלצה ממך! מוטב לי לחזר כל ימי על הפתחים, ובלבד שלא אזדקק להמלצתו של יהודי פורק עול המעז ראשו כלפי שמיא!" קרא בכאב, ועזב את המקום מבלי להפנות מבט נוסף לעברו של בעל הבית.

מיד עם צאת רבי רפאל מביתו של מנדלסון, שם פעמיו בחזרה אל המבורג. ברור היה לו שלא יקבל את המשרה. להפתעתו, עם הגיעו להמבורג התברר לו כי כבר הקדימו מכתבו של מנדלסון, שכתב לאנשיו כך:

"טרם הספקתי לתהות על קנקנו של הרב ששלחתם, וכבר הטיח בי הלה מילים קשות וכינה אותי בתואר אפיקורס... הוא סירב לקבל ממני המלצה כלשהי, אולם דוקא משום כך מיעץ אני לכם למנותו כרב בעירכם. זהו רב המכיר בערך עצמו ולא ניתן להטותו ימין או שמאל, ודוקא משום כך – ראוי הוא להתמנות לרב בקהילתכם!"...

ואכן, בעקבות אותו מכתב, ובעקפיין – דוקא בשל תקיפותו של רבי רפאל, הוא אכן התמנה לרב בקהילת 'אה"ו'. את שנות כהונתו ברבנות הקהילה הקדיש למלחמה כנגד המשכילים והרפורמים!

זה המעשה, ועתה, הבה נתבונן:

אדם מגיע לאדם אחר שהוא בעל השפעה, עולב בו קשות ומטיח בו דברים שבודאי אינם ערבים לאוזניו. מטבע הדברים, הוא אמור לשנוא את האדם שהעליבו ואף להתנכל אליו. והנה, כאן מוצאים אנו מקרה הפוך: לא די בכך שמנדלסון לא התנכל לו לרבי רפאל, אלא הוא אף סייע לו בקבלת התפקיד.

איך ניתן להסביר זאת? התשובה היא, שרבי רפאל לא חשש מתגובתו של מנדלסון ולא ניסה לרצות אותו, אלא זעק את האמת הצרופה. הערכתו העצמית היתה איתנה ולא הושפעה בכהוא זה מהסובב. מנדלסון ראה אישיות העשויה לבלי חת, והדבר גרם לו להעריך אותו ולהמליץ על בחירתו כרב!

הרי לנו, כי באותה מידה שהאדם מעריך את עצמו, יעריכו אותו סובביו. כאשר אדם בטוח בצדקת דרכו ולא חת מפני איש, גם מתנגדיו הגדולים יכירו בערכו.

ומכאן, תשובה לשאלתנו:

שכן הנה, המרגלים הרגישו בעצמם שהם 'כחגבים', והקטינו את עצמם בעיניהם, ויושבי הארץ התייחסו אליהם בהתאם... משום שהסביבה מתייחסת אל האדם באותה צורה שבה הוא מתייחס לעצמו! לפיכך, מאחר שהמרגלים הרגישו שהם ראו את עצמם כ'חגבים' – יכולים היו לומר בבטחון גמור שגם אנשי המקום רואים אותם באותה צורה...

(מתוך "ללמדך - במדבר" שיצא בס"ד לאור בימים אלו מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

האם מותר לקמט תבנית אלומיניום לפני השלכתה לפח כדי שתתפוס פחות מקום בפח האשפה

שאלה: רבים משתמשים בתבניות חד פעמיות של אלומיניום לחימום המאכלים בשבת קודש על גבי פלטה או הבלעך, כגון הדגים או את הקוגל וכדו', ולאחר הוצאת המאכל מן התבנית משליכים את התבנית לפח. ויש להסתפק האם מותר לקמט את התבנית לפני השלכתה כדי שתתפוס פחות מקום בפח, או שיש לחוש בזה לאיסור סתירת כלי, שהרי אחרי הקימוט קשה לחזור ולהשתמש בתבנית והקימוט מבטל ממנה תורת כלי?

תשובה: הגאונים רבי מנדל שפרן ורבי חיים צבי שפירא שליט"א ועוד, הורו להיתרא, שתבנית זו המיועדת לשימוש חד פעמי שלאחריו משליכים אותה לפח, אין עליה שם כלי כלל, ואין איסור בסתירתה. והגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א אמר שמכיון שאם ירצה דוקא יוכל ליישר את קמטיה וקפליה של התבנית ולחזור ולהשתמש בה, נמצא שאין כאן סתירת כלי, אף שאין רגילים לחזור ולהשתמש בה. ואילו הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א אמר שיש לחוש בזה לאיסור סתירת כלי ולהימנע מקימוט התבנית באופן שלא יאפשר לחזור ולהשתמש בה. (וישמע משה)

חידה שבועית

מי הולך על קיר גלי רגלים?

תשובה לחידה: שם משפחה. שמות הזוכים מהשבועות האחרונים: דוד וקובי בלאו. משפחת צולמן. אריאל אנסבכר. מריש פורגס.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות ספטנר - ניכטבורג להולדת הבת הנכדה משפחת אליאב לנשואי הבת משפחת לנדאו להכנס הבן לעול תורה ומצוות

גני הדר: משפחות לפידות לנשואי הבן הנכד משפחת שלוש לנשואי הבן משפחת שמעיה הלוי לנשואי הבת משפחת כץ להכנס הבן לעול תורה ומצוות

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

היחידה לחינוך חרדי ותרבות מורשת ישראל רמי גרינברג, ראש העיר